

Saat Kaç

İlkel toplumu bir yana bırakırsak insan zamanı bilme ihtiyacını hep hissetmiştir. Zamanı anlamaya ve hesap etmeye çalışarak bu zor kavramla binlerce yıllık uğraşın içine girmiştir. İlkel toplumlarda güneşe bakarak gece ve gündüzü algılamaya çalışan insan feodal topluma geçişle birlikte zaman konusunda daha çok şey bilmeye ihtiyaç duydu. İyi ki duydular, zaman kavramıyla birlikte insanlık tarihide hızla gelişti ve insanlar zamanın peşinden koşarken bizlere akıl almaz bir geçmiş bıraktılar.

Feodal toplumda yağmurun, karın ne zaman yağacağını bilmek aynı zamanda hastın ve göçün de zamanını bilmek demektir. Zamanı bilmek hayati bir ihtiyaçtı ve yaşamları buna bağlıydı. Geniş zaman dilimlerinden daha küçük zaman dilimlerine ihtiyaç duymaları onları bu konuda daha fazla denemeye ve araştırmaya itti. Feodal dünyanın en gelişmiş toplumlarından olan Sümerler zamanı ölçmek için önceleri yılı bölmüşlerdir ve günü ilk bölenler olarak tarih de yerlerini almışlardır. Sümerlerden sonra Mısırlılar, Yunanlılar ve Romalılar zamanla olan uğraşlarını daha da ileri götürerek zaman ölçen çeşitli aletler yaparak yaşamlarını kolaylaştırmak istemişlerdir.

Zamanı ölçme yarışı yalnızca güneşli ve gündüz kullanılabilen **güneş saati** ile başlamış, daha sonra Mısırlılar **kum ve su saatini** icat ederek bu mücadeleyi bir adım daha ileri götürmüşlerdir. İnsanlığın zamanla olan bu yarışına bir de **ateş saati (mum)** eklenmiştir.

Zamanı belirleyen saat doğu toplumları tarafından bulunsa da, mekanik saati batı toplumları geliştirmiş ve insanlığın hizmetine sunmuştur. 1348 yılında ilk saat kulesi İtalya da yapılmış ve 18 yy gelindiğinde mekanik saatler her biçim ve şekilde tik tak demeye başlamıştır. Orta çağı kapatan matbaa ile birlikte adı anılan en önemli makinedir.

Saat denen aletin tik tak'larını Osmanlı ilk kez 1577 yılın da Üsküp' de yapılan saat kulesi sayesinde duydu. Mekanik saat kullanılması ise ancak 3.Murat döneminde başlamıştır ve Takiyüddin Efendi kurduğu rasathanede ilk mekanik saati kullanmaya başlamıştır. Saat kuleleri ise Osmanlı' da 18 ve 19 yüzyıllar da iyice yaygınlaşarak gelişimini sürdürmüştür. Fakat 2. Abdülhamit döneminde yapılan İzmir Saat Kulesi mimari estetik ve görselliğiyle dünyanın en güzel saat kulelerindendir. Osmanlı da saatin kullanılması ve yaygınlaşması 1876 yılın da tahta çıkan 2.Abdülhamit Alman İmparatoruna mektup yazarak bir saatçi ustası istemesiyle başlamıştır. Alman İmparatoru da saatçi

ustası Johann Meyer'i göndererek tik tak seslerinin İstanbul'dan başlayarak tüm ülkemize yayılmasını sağlamıştır

Öncelikle halkın rahatça göre bileceği meydanlara, yüksek binalara, resmi dairelere ve camilere yerleştirilen saatler hızla yayılırken, Cumhuriyet döneminde ise artık evlerimizin duvarların da, masalarımızın üstünde, ceplerimiz de ve kollarımızda hak ettiği yerini çoktan almıştır insanlık tarihi kadar eski olan bu zaman ölçer.

Zamanın habercileri olan geçmişten günümüze kadar gelen saatleri, hak ettiği tarihsel değeri genellikle veremedik. Hal bu ki onlar bizim ilk uygarlık yoldaşlarımızdır. Şimdi bile hangimiz unutabiliriz kalk borusu vazifesi gören masa saatlerini, ya da babamızın köstekli cep saatlerini, ya o kuş sesli duvar saatleri. Şimdiler de tek tük kalmış saatçi ustaların dükkânların da nankörlüğe isyan edercesine sessizce bekliyorlar. Kaçımız biliriz Hisar camisinin kapısında yok olan Vakit hane saatini, yine Hisar camisinin deposun da olduğu söylenen saatlerin geçmişini. Selâtin oğlu camisinde ki aynalı saati kaçımız gördü veya Eşref paşa

camii de ki ayaklı saatin ahşaplarının nasıl yağlı boya ile boyanarak tarihi kimliğinden koparıldığını kaçımız bilir veya görürüz, görsek de kaçımız tarihin ve kültürün yok edilmesine çığlık atarız. Tarihi saatlerin İzmir'de sığındığı ve onlara bakanlara doğru zamanı göstermek için yarışan Milli Kütüphane saatleri dimdik ayakta. Büyük bir özenle korunuyorlar, onlara bakan herkes tarihe zaman içinde yolculuğa çıkıyor. Zamanın bizlere unutturduğu tarihi ve kültürel değer taşıyan saatlerin önemini anlayıp, kavramak ve çok az da olsa kentimizde bulunanları gün yüzüne çıkarıp koruma altına alınması gerekiyor. Bizler bizden öncekilerin bıraktıkları tarihsel ve kültürel varlıkları koruyamamasak bizden sonra gelecekler bizleri unutup yok sayacaklardır. İnsanlık tarihinde yok olmak istemiyorsak hem bizden öncekilerin bıraktıklarına hem de bizler, bizden sonra geleceklere insanlığı daha ileriye taşıyacak nitelikli eserler bırakmak zorunda olduğumuzu bilmemiz gerekmektedir. Kendine insanım diyen herkes

bu çabanın içinde olmalıdır. Yaşam aynı şeyleri tekrar etmek değildir, öyle olsaydı saat kaç demezdik, gelişime katkı koymak ve daha ilerilere taşımak umuduyla, yaşamınızda tik tak sesleri eksik olmasın. Fotoğraflarıyla Milli Kütüphane saatlerini ölümsüzleştiren Atilla Özdemir'e ve Nilgün Özdemir'e teşekkür ederim.